

tis. Ex quo etiam concludi potest continere etiam sufficienter gradus intermedios, vegetativum, scilicet, et sensitivum, ita ut eos formaliter conferre possit composito, quia non potest continere extremos gradus sine his mediis. Dici autem solet frequenter, rationalem animam virtute et eminenter continere hos gradus. Quod tamen aliis videtur non sufficere ad formalem causam, licet ad efficientem satis sit. Atque ita sine dubio dicendum est, sicut de ratione formæ corporeitatis non est ut sit corporea formaliter, ita de ratione animæ vegetativæ et sensitivæ non esse quod sint materiales et extensæ, sed quod sint principium formale vegetandi et sentiendi, et quod constituent formaliter vivens secundum hos gradus vitæ, quod vere ac formaliter habet anima rationalis; dicitur tamen eminenter continere, comparatione facta ad formas illorum graduum quæ perfectionem eorum non transcendunt; quia altiori modo continet perfectiones earum. Unde, generatim loquendo, negandum est esse de ratione formæ vegetativæ aut sensitivæ, quod sit corruptibilis, aut educta de potentia materiæ, sed addendum esset illud esse de ratione animæ vegetativæ tantum, aut sensitivæ tantum; in homine autem nulla est forma, quæ sit aut vegetativa, aut sensitiva tantum. Quare nulla est in homine forma educta de potentia materiæ. Neque hoc obstat, ut alii objiciunt, naturali generationi hominis, quia ad hanc non est necesse ut forma fiat per eductionem; alias etiamsi in homine esset anima sensitiva educta de potentia materiæ, non generaretur homo, sed illud animal irrationale constitutum per talem animam. Ad generationem ergo naturalem, satis est quod unio animæ ad corpus naturali modo fiat per naturalem dispositionem et actionem.

27. *In homine contrariæ operationes.* — Ad ultimam rationem Ochami respondetur imprimis, diversitatem vel oppositionem operationum indicare diversitatem facultatum proximarum, non vero formarum, ut supra dictum est. Deinde dicitur, dupliciter intelligi posse esse in homine operationes contrarias, scilicet, vel simul, vel diversis temporibus. Hoc posterius non solum in eadem anima, sed etiam in eadem potentia accidere potest, ut per se constat; illud autem prius non est verum, intellectum de propria contrarietate; nam quando voluntas et appetitus simul moventur affectibus contrariis, tendunt in objec-

ta sub diversis rationibus, et diverso etiam modo; nam, si affectus unius est efficax, alterius est inefficax, ex quo potius colligitur, hos appetitus in eadem anima radicari; nam motus unius retardat motum alterius, si sit aliquo modo repugnans; si autem inter se consentiant uterque, facilius et promptius fit. Atque hæc de primo capite, et modo fingendi plures formas substantiales in eadem materia.

De partibus heterogeneis et earum formis.

28. Secundus modus opinandi de pluralitate formarum esse potest, contingere duas formas substantiales manere in eadem materia, vel in eadem parte illius, quando una est imperfecta, et comparatur ad aliam ut dispositio præparans materiam, et non ut forma generica et specifica; in quo est magna differentia inter hunc modum et præcedentem, quod in illo utraque forma est essentialis composito, et prædicata a singulis formis desumpta quidditative et essentialiter inter se prædicantur, ut hominem esse animal, etc.; quod plane repugnaret, si formæ essent distinctæ. At vero juxta hanc secundam viam, forma, quæ est dispositio ad aliam, non est de essentia substantiæ compositæ ex materia et alia forma, sicut tales dispositiones accidentales non sunt de essentia, sed causæ aliquo modo extrinsecæ.

29. Duas autem opiniones invenio, quæ ad hoc secundum caput pertinere videntur. Una est, quæ in solis viventibus ponit in singulis partibus dissimilaribus singulas formas partiales specie distinctas, disponentes ad integram formam, quæ est una realiter distincta ab omnibus illis partialibus. Ita tenet Antonius Andr., 7 Metaph., q. 17; et Paulus Venetus, in Sum. de Anim., cap. 5; Niphus, 4 de Generat., text. 78; et solet tribui Commentatori, eo quod 6 Physic., com. 59, dicit, cor, caput, et hujusmodi partes specie differre; et 2 Metaph., text. 17, ubi dicit, animal, et partes ejus convenire in forma totius, et differre in formis propriis. Et de his partibus intelligunt aliqui quod Aristoteles ait, secundo de Generat. animal., c. 3, hominem prius vivere vita plantæ, post animalis, tandem vita hominis. Rationes præcipue sunt, quia in his partibus sunt dispositiones, non solum diversæ, sed etiam contrariæ, et ab eisdem sunt operationes diversarum rationum. Item, quia pars heterogenea abscissa retinet eandem naturam carnis aut ossis, et tamen in ea non manet forma totius; ergo

manet forma partialis. Tertio, quia hæc partes differunt specie; ideo enim partes heterogeneæ seu dissimilares dicuntur; sed non differunt in forma totius; ergo differunt in formis partialibus.

30. Hæc vero sententia merito rejicitur ab omnibus, qui negant pluralitatem formarum, quos infra referam, et specialiter agit contra illam Javellus, 7 Metaph., q. 16. Et præter rationes generales, quæ probant unitatem formæ substantialis, impugnatur in hunc modum. Aut loquimur de viventibus habentibus indivisibilem animam, aut divisibilem, et coextensam materiæ. Si de posterioribus sit sermo, facile concedi potest, in diversis partibus heterogeneis esse diversas partes formæ heterogeneas; nam revera in arbore non est ejusdem rationis illa pars formæ, quæ est in fronde, et quæ est in fructu, etc.; sunt tamen partiales illæ formæ, et aptæ ut inter se uniantur et continentur, et ideo componunt unam integram formam totius. Quapropter falsum est fingere aliam formam totalem superadditam his formis partialibus, et omnes illas partes iterum informantem; ad quid enim est hujusmodi forma, aut quo indicio probabili ostenditur? quidquid enim est in toto, et in singulis partibus, quantum ad accidentia et operationes, salvatur sufficienter cum solis illis formis partialibus inter se unitis, seu (quod idem est) cum sola forma integra composita ex illis partibus. Præterea inquiri an illa forma totalis indivisibilis sit, vel extensa. Primum dici non potest de his formis materialibus; et, si de aliquibus dicatur, id pertinet ad secundum membrum supra propositum. Erit ergo forma illa extensa, et composita ex partibus; de qua rursus interrogo an partes ejus, quæ correspondent diversis partibus heterogeneis corporis, sint omnino similes et ejusdem rationis inter se, vel aliquo modo diversæ et dissimilares. Primum dici non potest, præsertim loquendo consequenter in illa sententia, nam contra illud procedunt argumenta quibus ipsa nititur, quomodo, scilicet, forma, quæ in se est ejusdem rationis, requirat in diversis partibus diversas et contrarias dispositiones, maxime cum non sit tota in singulis partibus, sed secundum diversas partes, quæ inter se sunt omnino similes. Item, quomodo habeat illa forma in diversis partibus diversas actiones; nam si hoc tribuatur diversis dispositionibus, ergo sufficienter diversæ dispositiones accidentales ad eam diversitatem actionum, cum ac-

tiones ipsæ accidentales etiam sint; ergo superfluum est fingere in singulis partibus duplicem formam substantialem, partialem, scilicet, et totalem, quarum una sit dispositio ad aliam. Et præterea contra hunc modum multiplicandi formas, procedent a fortiori, quæ in sequenti membro dicemus.

31. *Brutorum omnium formæ divisibiles.* — In his ergo viventibus, quæ habent indivisibiles formas, videri potest nonnulla major dubitandi ratio, quæ revera solum habet locum in compositione hominis; quamvis enim de animabus perfectorum animalium sit nonnulla controversia, suppono tamen esse probabilius, nullam formam materialem esse vere ac proprie indivisibilem. Duobus enim modis potest dici forma indivisibilis: uno modo, quia, licet constet ex partibus, tamen vel separari naturaliter non possunt, ut in formis cœlestibus, vel non possunt ita separari, ut separatæ conserventur, sed statim dividuntur, corrumpuntur. Et hoc fortasse modo sunt indivisibiles animæ perfectorum animalium; hæc tamen indivisibilitas nihil refert ad rem de qua agimus, quia salis est quod ipsamet anima constet ex partibus heterogeneis, et ex earum inseparabili unione tota consurgat, ut supervacaneum sit alias partiales formas in singulis partibus confingere, ut ratio superius facta probat; nam æque procedit, sive illa forma divisibilis sit, sive indivisibilis in dicto sensu, ut per se notum est. Alio ergo modo dicitur forma indivisibilis proprie et in rigore, quia nullis partibus constat, quam necesse est et totam esse in toto, et totam in qualibet parte, et hoc modo solam animam rationalem existimamus esse indivisibilem; quanquam rationes, quæ de illa fient, possint applicari ad quaecumque aliam, si quis existimaverit esse indivisibilem.

32. *In partibus humani corporis heterogeneis unica forma.* — Quod ergo talis forma non requirat in partibus sui corporis organici diversas partiales formas, probatur primo ex eminentia et perfectione talis formæ, quæ, cum in se sit indivisibilis actus, per se primo respicit, ut adæquatum susceptivum, totum illud constans ex omnibus illis partibus diversimode dispositis partialiter, ut ex eis consurgat integra dispositio, consentanea perfectioni talis formæ; ergo etiam in tali composito sunt superflue tales formæ partiales. Patet consequentia, tum quia ipsa indivisibilis forma est sufficiens ad actuandam plene et perfecte quamlibet partem illius materiæ,

etiãsi varie disposita sit. Tum etiã quia illæ formæ partiales non tollunt, quin ipsa indivisibilis forma respiciat omnes illas partes varie dispositas ut componentes suum adæquatam susceptivum; neque tollunt quin illa eadem forma sit principium radicale et principale omnium actionum, quæ per illa varia membra exercentur; in quo genere illa etiã est sufficiens principium earum; ergo superflue sunt illæ formæ partiales.

33. Secundo, quia repugnat unam formam substantialem esse dispositionem proximam et permanentem ad aliam substantialem formam. Potest quidem una forma esse dispositio remota, et transiens (ut sic dicam); sic enim forma sanguinis est dispositio, et quasi via ad formam carnis, remota tamen et transiens, quia non manent simul, sed ex sanguine fit caro, ut ex transeunte materia. Similiter forma embrionis est dispositio ad formam hominis, et eodem sensu accipiendum est quod ex Aristotele supra referebamus, nempe hominem prius vivere vita plantæ, post vita animalis, etc; in hoc enim significavit processum generationis ab imperfecto ad perfectum per varias dispositiones, donec ad introductionem ultimæ formæ perveniatur; semper tamen imperfectior forma recedit, adveniente perfectiori. Quod vero una forma substantialis sit dispositio ultima ad aliam, simul permanens cum illa, fieri nullo modo potest; quia unaquæque forma substantialis dat esse simpliciter, et constituit essentiam completam in genere substantiæ; ergo non potest una forma esse talis dispositio ad aliam. Nec refert, si quis dicat hoc esse verum de formis totalibus, non autem de partialibus, nam si in omnibus partibus corporis humani præter animam sunt hujusmodi formæ, ex omnibus illis formis partialibus consurgit una integra forma distincta ab anima rationali; nam, sicut omnes partes materiæ sunt inter se unitæ, et componunt unum integrum corpus, ita omnes illæ formæ partiales erunt inter se unitæ, sicut partes materiæ quas informant; component ergo unam integram formam in suo proprio genere et specie constitutam; ergo non potest esse dispositio ad aliam formam totalem ejusdem materiæ.

34. Ex quo argumentor tertio, nam vel illa forma composita ex partialibus, est anima vegetativa, aut sensitiva, vel est forma inanimata. Hoc posterius dici non potest consequenter, alias non deservirent hæ formæ partiales ad propria munera vitalia singulorum

membrorum, cum tamen propter hanc potissimum causam poni dicantur. Et præterea contra hujusmodi formam procedunt omnia, quæ supra dicta sunt de forma misionis aut corporeitatis. Et simili modo, si talis forma dicatur esse anima, contra eam positionem procedunt omnia supra adducta in eos qui ponunt in homine duas, vel tres animas. Neque refert si quis contendat ex illis formis partialibus non componi unam, nam tunc de unaquaque forma partiali per se sumpta, ut carnis aut ossis, eadem ratio procedet; quia revera in hac consideratione unaquæque forma illarum solo nomine dicitur partialis, cum non sit vera pars alicujus totalis formæ; in se ergo erit quædam forma integra, de qua interrogari poterit an sit anima, necne, et procedet ratio facta.

35. Et similiter poterit inquiri an hæ formæ partiales, seu integra ex illis composita, maneat in corpore, recedente anima rationali, vel pereat. Si primum dicatur, sequitur primo satis consequenter, manere corpus illud vivum, recedente rationali anima; nam (ut dixi) formæ illæ, aut quæ ex illis consurgit, anima esse debet, alias nihil deserviret ad operationes vitæ. Item, sequitur partem abscissam, et conjunctam corpori humano, esse univoce carnem, aut os, etc., quod est contra Arist., 7 Metaph., text. 56, et clarius 1 de Gener. animal., c. 19, et 1 de Anim., c. 4. Si vero tales formæ partiales omnes recedunt, recedente anima, primum absque ullo indicio vel necessitate finguntur. Et deinde sequuntur inconvenientia Theologica quæ supra inferebamus, scilicet in Christi morte aliquam substantialem formam dimissam esse a Verbo, vel manere separatam simul cum anima rationali.

36. *Plato quomodo plures formas in homine posuerit, refutaturque.*—Adde Aristotelem, 1 de Anima, text. 91 et sequentibus, ex professo impugnare opinionem Platonis, ponentis plures animas in diversis partibus corporis. Est autem eadem ratio de multis formis partialibus. Verum est solum posuisse Platonem diversas animas quasi partiales in diversis partibus, non vero deinde unam integram in toto; sed hic modus ponendi plures non pertinet ad præsentem disputationem, quia revera juxta illum non ponuntur plures formæ in eadem parte materiæ. Constat vero esse omnino falsum, quia ex illo sequitur, animam rationalem non informare corpus humanum, sed aliquam partem ejus, et consequenter sequitur non esse principium omnium

actuum vitalium hominis, quod repugnat sanæ doctrinæ, quæ definit animam rationalem esse veram formam corporis. Et supra etiã est ostensum ex connexionem harum operationum colligi radicationem illarum in uno principio. Denique ratio Aristotelis est, quæ ad rem maxime spectat; sic enim colligit: Aut illæ animæ informantes diversas partes uniuntur in una anima, vel non. Si non uniuntur, ergo non componunt per se unum. Si autem uniuntur in una anima, vel per unam, quasi communem omnibus, continentur in uno composito, illa una sufficit, et aliæ plures falso, et superflue multiplicantur; hæc vero ratio æque procedit de quibuscumque partialibus formis.

37. Ad rationes contrariæ sententiæ patet solutio ex dictis. Ad primam respondetur, illas varias dispositiones partium organicarum complere unam integram dispositionem unius formæ totalis, vel divisibilis, vel indivisibilis, ut explicatum est. Quod vero ad operationes harum partium attinet, si sit sermo de actionibus mere naturalibus et transeuntibus, ut calefacere, frigefacere, etc., hæ proxime proveniunt a primis qualitatibus, quibus hæ partes diversimode disponuntur et afficiuntur. Si vero sit sermo de operationibus vitalibus, ut sunt attrahere, expellere, tangere, videre, etc., hæ proveniunt proxime a diversis facultatibus vitalibus, quæ interdum in eadem, interdum in diversis partibus corporis existunt; omnium vero radicale principium est una et eadem forma, quia est universale principium hæc omnia virtute continens. Et ideo propter has dispositiones vel operationes non est necesse multiplicari partiales formas, præsertim cum, illis positis, necesse sit fateri superiorem et totalem formam partes illas informare, et requirere in illis illas varias dispositiones, et posse per illas exercere illas varias operationes.

38. *Abscissa pars si iterum uniatur, an substantialiter id fiat.*—Ad secundum respondetur negando antecedens, nam in parte heterogenea abscissa non manet eadem forma quæ antea erat, et ideo manus abscissa, est æquivoce manus, ut Aristot. dixit. Sed solet contra hoc instari, quia hujusmodi pars abscissa, si intra breve tempus iterum conjungatur toti secundum eandem partem unde abscissa est, vere ac substantialiter unitur et vivit, sicut antea; ergo retinuit eandem formam, alioqui non posset iterum ab ea informari, quia a privatione ad habitum non est regressus. Sed hæc replica eandem difficul-

tatem habet in omni sententia, quia negari non potest quin pars illa per divisionem amiserit informationem formæ totalis, verbi gratia, animæ rationalis; si ergo postea iterum unitur et informatur ab illa, fit regressus a privatione ad habitum. Si autem negetur iterum informari rationali anima, eadem ratione negabimus nos iterum vere uniri. Unde Soccin., 8 Metaph., q. 10, ad 7, probabilius putat nunquam iterum fieri perfectam unionem physicam talis partis. Ad experientiam vero, quæ esse dicitur, quod talis pars iterum vivit et sentit, respondebitur juxta hanc sententiam, negando esse sensum in ipsamet parte, sed in propinquis; sicut in ossibus aut dentibus videtur esse doloris sensus ex propinquitate aliarum partium. Quod vero attinet ad nutrimentum, et conservationem temperamenti, dicitur fieri per juxtapositionem. Sed quia hæc sunt creditu difficilia, probabilius fortasse est illam partem iterum informari animæ rationali; nec est inconveniens, ex partiali illa privatione et quasi momentanea, redire ad habitum, quia forma in se integra mansit, et dispositiones, quæ in tali parte erant ad illam numero formam, eadem permanserunt, et in ea parva mora parum etiã diminutæ fuerunt, et ideo non est inconveniens quod eadem forma ad illam partem materiæ statim revertatur.

39. *An partes heterogeneæ differant substantialiter specie.*—Ad tertium responderi potest negando assumptum, scilicet heterogeneas partes differre specie substantiali, sed satis est quod accidentali differant, unde dissimilares dicuntur propter diversitatem dispositionum. Nihilominus in viventibus habentibus animas extensas, probabilius censeo inter ipsas partes animæ, quæ diversas partes organicas informant, esse aliquam majorem diversitatem, quam sit inter partes formæ homogeneæ, ideoque in ipsamet substantia esse aliquam diversitatem inter has partes, quæ recte appellabitur specifica partialitas. In forma autem humana habet specialem difficultatem, quomodo informet has partes, et pro ratione dispositionum diversimode uniatur illis. Sed hæc res pertinet ad scientiam de anima.

De formis elementorum, an maneat in misto.

40. Secunda sententia, pertinens etiã ad hoc secundum caput, est Avicennæ, Commentatoris et aliorum, qui dicunt in omnibus

misti manere formas elementorum; non enim videtur credi posse quod in alium usum maneant, quam ut sint dispositiones ad formam misti. Hoc autem tenet Avicen., 4 Sufficient., c. 10; et Comment., 1 de Generat., cap. de Mistione, et 3 de Cælo, text. 67. Qui differunt, nam ille ponit formas substantiales elementorum indivisibiles, et ideo affirmat manere in misto integras et perfectas substantialiter; hic vero putat illas formas esse intensibiles et remissibiles, et ideo ait manere in misto remissas, juxta proportionem suarum qualitatum. Putat enim has formas elementorum adeo esse imperfectas, ut sint veluti mediæ inter qualitates et substantiales formas perfectas; propter quod fortasse a Platone, in Timæo, qualitates vocantur, ideoque imitantur qualitates in gradu latitudine, secundum quam possunt intendi et remitti, quam opinionem sic expositam sequuntur Niphus, 1 de Gener., text. 118, et 8 Metaph., disp. 4, et 11 Metaph., disp. ult.; Zimara, Theorem. 48. Multi etiam ex medicis eandem sententiam secuti sunt, ut videre licet apud Thom. de Garvo, in Sum. medicin., lib. 1, tract. 1, quæst. 1; et præsertim Galen., in 2 Method., cap. 2, et lib. de Substantia naturali, ad finem; et ex Theologis idem secutus est Aureol., in 2, d. 15, ut ibi referunt Capreol. et Gregor.

41. *Variis modis explicatur sententia.* — Variis autem modis intelligi potest hæc opinio. Primo, quod formæ elementorum maneant in diversis particulis materiæ minutissimis. Et hoc modo posuit Avicenna manere in misto hujusmodi formas, et fortasse voluit formam misti informare omnes illas particulas, easque inter se unire, alioqui non posset salvare substantialem mistionem, sed solum per juxtapositionem, ut per se notum apparet. Singulæ enim ex illis particulis sicut materia et forma distinguerentur, ita et quantitate; ergo et loco, non enim possent loco penetrari; ergo solum per juxtapositionem dicerentur misceri, sicut aqua et vinum, dum in suis substantiis integra manent; non tamen singulæ particulæ essent mistæ, et consequenter nec totum esset substantialiter mistum, neque esset per se unum, quia partes non essent per se connexæ; unde facile dissiparentur per mutuam actionem, vel localem motionem. Necessaria ergo est alia forma propria misti, diversa a formis elementorum, ut iterum infra contra Aureolum ostendemus. At hoc etiam est impossibile. Primo, quia

forma misti et forma elementi diversas requirunt dispositiones et impossibiles, ut omittam rationes generales contra pluralitatem formarum. Secundo, quia cum omnes partes misti, præsertim in rebus homogeneis, habeant idem temperamentum primarum qualitatum, nulla potest ratio reddi ob quam in una parte materiæ misti sit forma ignis, in alia aquæ, etc. Quæ ratio etiam procedit in rebus heterogeneis; nam quælibet pars heterogenea ex homogeneis constat et mista est. Tertio, quia si in partibus eodem modo dispositis manent diversæ formæ elementorum, signum est illam formam in tali parte non esse dispositionem ad formam misti, quandoquidem in simili parte esse potest cum contraria forma substantialis misti; ergo æque bene aut melius esse poterit, etiamsi in tali parte materiæ nulla forma elementi existat, dummodo ibi sit temperamentum proportionatum primarum qualitatum, quod etiam pendere non potest a forma talis elementi, cum in alia parte simili dicatur esse cum forma contraria. Ex quo etiam concluditur talem formam esse impertinentem ad omnem actionem et conservationem illius partis misti, in qua esse dicitur; atque adeo ex nullo effectu aut signo naturali colligi posse formas elementorum manere hoc modo in misto.

42. Alio modo potest intelligi illa sententia, quod scilicet omnes formæ elementorum simul informet quamlibet partem materiæ misti, et deinde superveniat forma misti, informans etiam totam illam materiam. Et hic modus tot continet absurda, ut ea de causa a nemine assertus videatur; nam primo sequitur, formas formaliter repugnantes simul esse in eadem parte materiæ in suo esse integro et perfecto; formæ enim elementorum formaliter inter se pugnant; nam, si dispositiones eorum sunt formaliter repugnantes, quomodo ipsæ formæ non erunt? Alioqui, qualiter unum elementum generabitur ex alio? aut cur generatio unius erit corruptio alterius, si formæ eorum non sunt repugnantes in materia? Secundo, si hujusmodi formæ non habent proprias dispositiones in gradu sibi proprio, et consequenter nec proprias actiones, nihil conferre possunt ad formam misti; ergo non sunt dispositiones ad illam. Imo, impossibile est quod eadem forma postulet in eadem parte materiæ dispositiones omnino repugnantes, et in esse perfecto earum, ut summum calorem, et summum frigus; at vero non minus repugnant inter se

substantiales formæ aquæ et ignis, præsertim in suo esse perfecto. Tertio, faciunt maxime contra hanc sententiam argumenta generalia fieri solita contra pluralitatem formarum, quia ponit in eadem parte materiæ plures formas specificas, per se sufficientes ad constituendum suppositum habens suum proprium esse simpliciter, et requirentes dispositiones valde repugnantes; forma enim terræ postulat maximam densitatem; at forma ignis raritatem maximam; hæc intensum calorem, forma vero aquæ, intensum frigus; qui ergo fieri potest ut tales formæ integræ et perfectæ eandem partem materiæ simul informet?

43. *Elementorum formæ perfectissime substantiales.* — Tertio modo intelligi potest hæc sententia, prout Commentator eam exposuit, nempe, quod omnes formæ elementorum sint in tota materia misti, et in omnibus partibus ejus, retractæ tamen (ut inquit) et in gradu remisso, et deinde tota materia sic affecta et disposita illis formis informetur forma mista. In qua sententia primo impugnari solet quod Commentator supponit, formas scilicet elementorum non esse perfecte substantiales, sed medias inter accidentales et substantiales. Contra quod argumentatur D. Thomas, 1 de Gener., text. 84, quia impossibile est dari medium inter substantiam et accidens, tum quia inter contradictoria non datur medium; substantia autem et accidens distinguuntur per immediatam contradictionem; tum etiam quia medium est inter extrema ejusdem generis; substantia autem et accidens sunt diversorum generum. Deinde addere possumus formam substantialem ignis, et cujuscumque elementi, esse per se sufficientem ad actuandam materiam, ita ut illam in esse constituat seu conservet, et ad constituendum cum illa unum suppositum, quod sit proprie et univoce substantia; ergo talis forma tam proprie et univoce substantialis est, sicut quæcumque alia. Et hoc ipsum confirmatum est supra, cum ostenderemus dari formas substantiales.

44. *Formis substantialibus repugnat intensio.* — Quod si fortasse Commentator hoc non neget, sed eas appellet medias, solum quia inter substantiales formas habent minimam perfectionem; unde fit ut in aliquibus proprietatibus similitudinem habere possint cum formis accidentalibus; contra hoc, omissa controversia de modo loquendi, ostendo secundo, falso eis attribuere similitudinem cum formis accidentalibus in hac conditione intensiois et remissionis, quia hæc conditio

ita est propria accidentium seu qualitatum, ut directe repugnet formæ substantiali, quatenus talis est; si ergo formæ elementorum sunt vere ac proprie substantiales, ut ostensum est, non possunt esse similes accidentibus in hac conditione. Antecedens probatur primo ex Philosopho, in Prædicament., cap. de Substant., dicente, substantiam non recipere magis et minus; si autem forma substantialis aquæ intenderetur et remitteretur, revera, sicut aqua est magis vel minus frigida, ita esset magis vel minus aqua.

45. Secundo argumentatur D. Thomas, 1 p., q. 76, a. 4, ad 4, quia esse substantiale cujuscumque rei in indivisibili consistit, et omnis additio vel subtractio variat speciem, sicut in numeris, ut dicitur 8 Metaph., text. 10. Hæc vero ratio calumniam pati potest, quia simili ratione probaretur qualitatem non posse intendi et remitti, quoniam etiam in accidentalibus formis verum est quod essentialia earum consistunt in indivisibili, et quod species earum sint sicut numeri, et consequenter quod quælibet subtractio et additio variat speciem; intelligendum vero est de additione essentiali et formali, non de intensiva; idem ergo responderi poterit de substantialibus formis. Respondetur tamen esse diversam rationem de forma substantiali et accidentali; nam illa est quæ primo constituit essentialiam rei simpliciter, et ideo oportet ut sit omnino indivisibilis et invariabilis, quamdiu manet in eadem materia. Quod declaratur a posteriori ex illo effectu, ex quo supra collegimus dari formas substantiales, nimirum ex reductione aquæ ad pristinam frigiditatem; nam si forma substantialis aquæ remissibilis esset, certe remitteretur, remissa frigiditate, quia sicut forma pendet ex dispositione, ita intensio formæ ex intensioe dispositionis; ergo impossibile esset aquam postea ex intrinseca virtute se reducere ad pristinum statum, quia forma remissa non potest seipsam intendere; neque etiam habet aliud principium prius, a quo illa intensio dimanet. Ut ergo aqua, quantumvis calefacta, possit, remotis extrinsecis agentibus, ab intrinseco se restituere in connaturalem statum, necesse est ut in ratione aquæ integra et perfecta maneat, et consequenter ut ipsum formale principium constitutivum aquæ intactum maneat (ut sic dicam), quamdiu non omnino corrumpitur. Et hoc sensu dicimus de ratione formæ substantialis esse, ut sit invariabilis et immutabilis in sua entitate, quando essentialia

liter manet eadem, et in eadem materia, quia est radicale principium omnium proprietatum, et primam rei essentiam constituit.

46. Et confirmatur, quia ob hanc causam, teste Philosopho, 5 Phys., et 1 de Gener., substantialis corruptio aut generatio elementorum non fit successive cum ipsa alteratione, sed in momento in fine alterationis, cum completur dispositio sufficiens, quia, scilicet, forma substantialis non remittitur, nec tollitur per partes, sed tota simul; at si esset intensibilis et remissibilis, certe introduceretur successive, et similiter expelleretur; imo, quoties aqua calefit ab igne, tot gradus formæ ignis introducerentur in aquam, quot calor, quod est incredibile. Adde, quod si formæ elementorum ita possunt intendi et remitti, cur etiam formæ mistorum non intenduntur, et remittuntur ad intensionem et remissionem formarum simplicium? maxime cum hæ dicantur ad illas requiri, ut dispositiones necessariae. Verbi gratia, si forma auri requiritur in sua materia sex gradus formæ ignis, et duos aquæ, ut sit in connaturali statu, si per contrariam actionem illi gradus formæ ignis remittantur amplius in auro, et intendatur forma aquæ, cur non recedet etiam forma auri a sua naturali perfectione, et in suamet entitate minuetur? Certe nulla ratio sufficiens reddi potest; nam quod sit perfectior, non satis est; solum enim inde sequitur, quod gradus latitudinis ejus erunt perfectiores. Dicendum ergo est, de ratione formæ substantialis esse ut habeat vel constituat essentiam indivisibilem intensive, et ideo hoc æque convenit formis elementorum ac cæteris.

47. *Elementorum omnium formæ nullo modo esse queunt in eadem materia.* — Tertio, principaliter impugnanda est hæc sententia ex re quam nunc tractamus, quia impossibile est tot formas substantiales simul esse in eadem materia. Nam, licet dicantur esse remissæ, nihilominus unaquæque, si substantialis est, dat esse simpliciter, et constituit veram substantiam ac substantiale suppositum; non potest autem intelligi quod unum suppositum simul sit in quatuor aut quinque speciebus distinctis, et quod sint multa individua diversarum specierum substantialium ex eadem materia constantium. Quam rationem infra declarabimus latius. Accedit præterea contra Averroem, quod, si formæ elementorum in gradibus remissis implentibus latitudinem manent simul in eadem materia, ergo

et potentia materiæ est per illas sufficienter actuata, et mistio etiam ex illis solis est sufficienter peracta; ergo et superfluum est, et impossibile, quod nova forma mista addatur illis omnibus formis.

48. *Misti forma ab elementorum distincta.* — Unde Aureolus (ut Gregor. supra refert) dixit formam misti non esse aliquam formam simplicem, sed solam illam commistionem, seu aggregationem ex formis elementorum in esse remisso. Quam vero sit absurda hæc sententia, per se notum est; nam ex ea sequitur substantias mistas non esse veras substantias per se unas. Deinde sequitur animalia, etiam hominem ipsum, non habere unam formam simplicem. Denique sequitur mista omnia non differre substantialiter et essentialiter, sed tantum secundum magis et minus; neque habere proprietates, vel actiones perfectioris rationis, quam sint qualitates et actiones elementorum. Ipsæ ergo proprietates et facultates mistorum evidenter indicant proprias substantiales formas nobilioris rationis, quam sint formæ elementorum.

49. Et hinc, retorquendo argumentum, concluditur formas illas elementorum simul conjunctas in eadem materia, et quasi suppositas formæ misti, superfluas esse, etiam si per impossibile alioqui non repugnarent, quia et ad esse materiæ, et ad esse substantiale compositi, et ad omnem actionem physicam, quæ de tali composito experimento cognosci potest, sufficit forma misti, cum facultatibus, quæ ab ea manant, et temperamento primarum qualitatum, quo materia disponitur. Quod quidem temperamentum licet non sit aliqua qualitas simplex virtute continens primas, ut putavit Avicenna, sed formaliter componatur ex primis in esse remisso, ut habet vera et communis sententia, quæ late tractatur in 1 de Generat., nihilominus non requirit substantiales formas elementorum formaliter ibi existentes, sed sufficit forma misti, cui connaturale est tale temperamentum, et vim habet, et efficaciam conservandi aut recuperandi illud, si extrinseca impedimenta tollantur.

50. Et quoad hoc recte dicuntur elementa manere, quoad formas substantiales virtualiter in forma substantiali misti, quoad accidentales vero formaliter, licet non maneat integræ, sed remissæ. Quod bene declaravit Scot. in 2, dist. 15, quem sequuntur Gabr. ac Gregor., ibi; Ægid., 2 de Generat., et alii, et immerito impugnatur a Cajet., 1 p., q. 76,

art. 3, in fine; non enim repugnat doctrinæ D. Thomæ; nullibi enim id negavit; quin potius id indicat in sensu a nobis exposito, opusc. 33. Neque in eo est ulla difficultas, quia non dicitur forma misti continere formas elementorum in genere causæ formalis, aut secundum totam perfectionem eminenter contentam, ut videtur Cajetanus existimasse, sed solum secundum quamdam participationem et convenientiam, ut declaratum est.

51. Ex his ergo satis concluditur, non sequi ex mistione elementorum quod sint in misto plures formæ substantiales, quia formæ elementorum non manent in misto formaliter, sed virtute tantum, quæ est sententia Aristotelis, ut infra ostendam, et communiter recepta, ut patet ex Alexandro, Philopono, D. Thoma, in 1 de Generat., et eodem D. Thoma, 1 p., q. 76, art. 4, ad 4, et q. 5 de Potent., art. 7, et aliis Scholasticis, in 2, dist. 12, præsertim Capreolo, et Gregor., loc. cit.; et Scot., q. 1; Hervæo, tract. de Pluralit. form., q. 15; Ægid., Quodl. 4, q. 11; Soncin., 10 Metaph., q. 27, et lib. 12, q. 68. Est autem sermo de formis substantialibus elementorum; nam accidentales formaliter manent, sed id nihil refert ad præsentem quæstionem. Unde philosophi, qui negarunt in elementis formas substantiales, consequenter dixerunt elementa manere formaliter in misto, et hoc modo processit Galen., nam, ut vidimus sect. 1 hujus disputationis, ille non agnoscit in elementis formas substantiales, sed tantum primas qualitates. Unde, quod ad rem præsentem attinet, nobis non contradicit, sed potius favet. Vide illum, lib. 1 Methodi, c. 2, et libello de Substant. natural. facult., aliquantulum a principio, et l. 8 de Placit. Hippocr.

52. *Objectio.* — Sed objiciunt nobis Aristotel., qui, primo de Generat., c. 10, definit mistionem, quod sit *miscibilium alteratorum unio*; cum ergo elementa miscentur, non corrumpuntur, sed alterantur tantum; atque ita in toto illo capite sæpe repetit Aristot. miscibilia non corrumpi; quod si alterum interierit, non posse misceri; nam quæ non sunt (inquit), in admistionem non recipiuntur. Secundo idem Aristot., 5 Metaph., cap. 3, definit elementum esse *id, ex quo aliquid fit, ita ut insit, et in quod ultimo fit resolutio*; ergo si elementa non manent in misto, non sunt elementa, neque etiam mistum poterit in illa resolvi, quod est falsum et contra experientiam; nam, quando lignum comburitur, experimur, et fumum, et aqueum humorem, et

cineres, et ignem ex illo prodire. Nec satis est dicere illa omnia contineri in ligno, virtute, aut potentia, alioqui etiam aqua diceretur mista, saltem ex aere et aqua, tum quia in se habet qualitatem quamdam aeris, tum etiam quia quando aqua calefit, exhalatur ex illa aereus vapor. Et confirmatur; nam ex continentia virtuali solum sequitur posse ex misto elementa generari; at hoc non satis est, nam etiam potest mistum ex quolibet elemento generari, et unum elementum ex alio. Unde Aristotel., 3 de Cælo, c. 3, ait in ligno et carne elementa contineri, quia ab illis manifeste segregantur; e contra vero carnem et lignum non contineri in igne, quia ab eo segregari non possunt. Aliud est ergo segregari, aliud generari; ergo segregatio requirit formalem continentiam. Tertio, ait Aristotel., 1 de Cælo, c. 7, moveri mistum motu elementi prædominantis; ergo manet in illo. Quarto, lib. 3 de Cælo, text. 67, et 2 de Partib. anim., cap. 1, et 4 Meteor., cap. 12, ait elementa esse materiam misti.

53. *Aristotelis sententia, tantum virtute manent elementa in misto.* — *Elucidatur definitio mistionis.* — Respondetur Aristot., 3 de Cælo, c. 3, sub disjunctione asserere, elementum inesse potentia, aut actu in misto; hoc enim, inquit, utro modo se habeat, adhuc ambigitur; quæstionem autem, quam illo loco indecisam reliquit, resolvit 1 de Generat., cap. 10, dum expresse ait, ea, quæ in mistionem recipiuntur, quodammodo esse, et quodammodo non esse; nam actu (inquit) non sunt, virtute autem seu potestate remanent, et in eo constituit differentiam inter mistionem, et alias mutationes; et 2 de Partibus animalium, c. 1, primam compositionem corporum dicit eam esse, *quæ ex primordiis conficitur iis, quæ nonnulli elementa appellant; terram dico, aquam, aerem, et ignem, sed melius fortasse dici potest ex virtutibus confici elementorum; humiditas enim, et siccitas, caliditas, et frigiditas, materia sunt corporum compositorum.* Igitur de sententia Arist. satis constat. Cum ergo Arist. ait, mistionem esse miscibilium alteratorum unionem, *alteratorum* dicit, potius quam *corruptorum*, ut denotaret non omnino perire, sed virtute et secundum qualitates manere. Neque Aristoteles in eo capite negavit, in vera mistione miscibilia corrumpi; nec id negare potuit, nam cum per mistionem introducat nova forma substantialis misti, necesse est fieri corruptionem substantialem miscibilium, quia generatio